אין תענית ציבור בבבל אלא תשעה באב. פ״ה לאכול מבעוד יום ולאסור במלאכה ושאר חומרי האמוריים שם וש״ת תשעה באב מי הוי כתענית ציבור לאסור במלאכה וי״ל דה״ק אין תענית ציבור בבבל אפילו במקום שלא נהגו לעשות מלאכה: **אין בין תשעה באב ליום הכפורים.** הא דלא תשיב מלאכה שמותר בתשעה באב במקום שנהגו נראה לר״י משום דבספיפא מסיק לה לשריותא דמלאכה גבי אין בין ט׳ באב לתעניית ציבור והא דלא תשיב תפילת נעילה דליתא בט׳ באב כדלקמן משום דבברייתא לא איירי אלא במידי דאיסור והיתר: **לאו** דשרי בין השמשות דידיה.

תימה לר״י אמאי קתני גבי יוה״כ ספיקו הא אפילו ודאי יום אסור דתוספת יוה״כ דאורייתא ותירץ דנקט ספיקו לאשמועינן דבט׳ באב אפילו ספיקו מותר ע״: **לקביעא** דירחא. אין לפרש כגון בני בבל שאין יודעים מתי הוקבע החודש בא״י שהיו צריכים לעשות יוה״כ שני ימים דבהדיא אמר בסוף פ״ק דר״ה (דף כא.) שאין עושין אלא יום אחד אלא ה״פ ספיקו אסור אם מסתפק אפילו בא״י מתי הוקבע החודש כגון שמהלך במדבר עושה ב׳ ימים כדין כל ספיקות דאורייתא לחזיגין לחומרא הקשה רשב״א דמשמע לקביעא דירחא הן חלוקין הא לכל דבריהן שוין והא יום הכפורים תוספתו אסור וט׳ באב תוספתו מותר ותירץ ר״י דלא מייירי אלא בדבריס דשייכי בתענית עצמו: **והאמר** ר׳ יוחנן ולואי שיתפלל כל היום. לע״ג דר׳ יוחנן מייירי דוקא בספק לא התפלל אבל ודאי התפלל אסור להתפלל[א] כדמוכח במי שמתו (ברכות כא.) דקאמר ספק התפלל ספק לא התפלל אל יתפלל ור׳ יוחנן אמר ולואי שיתפלל כל היום וקאמר אם התפלל ומצא ליבור מתפללין אם יכול לחדש דבר בתפלתו יחזור ויתפלל ואם לאו אל יתפלל[ב] מ״מ פריך שפיר כיון דר׳ יוחנן על הספק מחייב להתפלל א״כ בתשעה באב דדמי לתענית ליבור בכמה דבריס ובתענית ליבור איכא תפלת נעילה בט׳ באב אמי יתפלל ומשני התם חובה והכא רשות פי׳ לא לגמרי רשות אלא לאו חובה הוי אלא מצוה מיהא איכא[ג]: קולי

בגדו של אדם הראשון ת״ר [ו]שבעה דברים מכוסים מבני אדם אלו הן יום המיתה ויום הנחמה ועומק הדין ואין אדם יודע מה בלבו של חבירו ואין אדם יודע במה משתכר ומלכות בית דוד מתי תחזור ומלכות חייבת מתי תכלה[ד] ת״ר ג׳ דברים עלו במחשבה ליבראות ואם לא עלו דין הוא שיעלו על המת שישתכח מן הלב ועל התבואה שתרקב וי״א על המטבע שיצא: **מתני׳** [ז]א מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אין עושין ובכל מקום תלמידי חכמים בטלים רשב״ג אומר [ח]לעולם יעשה אדם עצמו תלמיד חכם: **גמ׳** אמר שמואל [ט]ג אין תענית ציבור בבבל אלא תשעה באב בלבד למימרא דסבר שמואל ט׳ באב בין השמשות שלו אסור והאמר שמואל תשעה באב [י]בין השמשות שלו מותר וכי תימא קסבר שמואל כל תענית ציבור בין השמשות שלו מותר והאנן [יא]תנן אוכלין ושותין מבעוד יום למעוטי מאי לאו למעוטי בין השמשות לא למעוטי משחשיכה נימא מסייע ליה אין בין תשעה באב ליום הכיפורים אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר מאי ספיקו מותר לאו בין השמשות לא כדאמר רב שישא בריה דרב אידי לקביעא דירחא הכא נמי לקביעא דירחא דרש רבא [יב]עוברות ומניקות מתענות ומשלימות בו כדרך שמתענות ומשלימות ביום הכיפורים [יג]ובין השמשות שלו אסור וכן אמרו משמיה דר׳ יוחנן ומי אמר ר׳ יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן תשעה באב אינו כתענית ציבור מאי לאו לבין השמשות לא למלאכה מלאכה תנינא מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין ובמקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ואפילו רשב״ג לא אמר אלא דבי יתיב ולא עביד לא מיחזי כיוהרא אבל מיסר לא אסר אלא מאי אינו כתענית ציבור לתפילת נעילה והאמר ר׳ יוחנן [יד]ולואי שיתפלל אדם [טו]והולך כל היום כולו התם חובה הכא רשות ואיבעית אימא מאי אינו כתענית ציבור לעשרים וארבעה רב פפא אמר מאי אינו כתענית ציבור אינו כראשונות אלא כאחרונות ואסורה מיתיבי אין בין תשעה באב ליום הכיפורים אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר לאו בין השמשות שלו אמר רב שישא בריה דרב אידי לא לקביעא דירחא הא לכל [טז] דברים זה וזה שוין מסייע לרבי אלעזר דא״ר אלעזר [יז]אסור לו לאדם שיושיט אצבעו במים בתשעה באב כדרך שאסור להושיט אצבעו ביום הכיפורים מיתיבי אין בין תשעה באב לתענית ציבור אלא שזה אסור בעשיית מלאכה וזה מותר בעשיית מלאכה במקום שנהגו הא לכל דבריהם זה וזה שוין ואילו גבי תענית ציבור תניא [יח]כשאמרו אסור ברחיצה לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו לא א״ר פפא תנא השמשות קאמר ולא תקשי לרבי יוחנן קמייתא דהאי דקאמר אינו כתענית ציבור לחומרא קאמר והכי קאמר אינו כשאר לתשעות שמותר בין השמשות שלהן כדתנן בהו בתענית [י.] אוכלין ושותין משחשיכה אלא כאחרונות דתנן בהו[יט] אוכלין ושותין מבעוד יום: **לאו בין השמשות.** וקשיא לרבא ולרבי יוחנן דאמרי בין השמשות שלו אסור: **הא לכל דבריהן זה וזה שוין.** מילתא באנפי נפשה היא ודייק לה ממתניתין דלעיל דקתני **אין בין תעניה** בא״ד ליום הכפורים שיהא מותר לכתחלה בזה מה שאסור בזה אלא זה ספיקו אסור וזה ספיקו מותר: **אין בין תעניה ליבור לתשעה באב.** קס״ד דין להקל בין להחמיר אלמא לא חמיר תשעה באב מתענית ליבור ובתענית ליבור תניא דפניו ידיו ורגליו מותר: תנא

מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין עושין. מדקתני אין בין תשעה באב לתענית ציבור אלא שתענית צבור אסור בעשיית מלאכה ומפורש בתענית פ״ק, וט׳ באב מותר בעשיית מלאכה במקום שנהגו בו לעשות מלאכה, דייקינן מינה הא לכל דבריהם זה וזה שוין, ואלו גבי תענית צבור תניא כשאמרו אסור ברחיצה לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו מותר. והנה הקיש ט׳ באב לתענית צבור, מה תענית צבור פניו ידיו ורגליו מותר, אף ט׳ באב פניו ידיו ורגליו מותר, ואיך אמר אסור להושיט אצבעו במים. ופרקינן תנא חומרי קתני, פי׳ תנא אין בין ט׳ באב ליום הכפורים אלא חמור יום הכפורים מט׳ באב שיום הכפורים ספקו אסור וט׳ באב ספקו מותר כדאמרן, וכן עוד שנה חמור תענית צבור מט׳ באב שתענית צבור אסור במלאכה וט׳ באב מותר במקום שנהגו, ויש עוד חומר לט׳ באב

מא א ב מיי׳ פ״ה מהל׳ תענית הל׳ י סמג עשין מד״ס ג טוש״ע או״ח סי׳ תקנד סעיף כב:

ג [מיי׳ פ״ג מהל׳ תענית הל׳ יא טוש״ע או״ח סי׳ תקסח ס״ו]:

מב ד מיי׳ פ״ה מהל׳ תענית הל״י טוש״ע שם סעיף ה:

מג ה מיי׳ שם הלכה ז וסמג שם טוש״ע או״ח סי׳ תקנג סעיף ב: ו [טוש״ע או״ח סי׳ תקנד סעי׳ ז]:

ז [מיי׳ פ״ג מהל׳ תענית הל׳ ד טוש״ע או״ח סי׳ תקנה סעי׳ ג]:

הגהות הב״ח

(**א**) גמ׳ לכל דבריהם זה וזה שוין:

גליון הש״ס

גמ׳ בה״ש שלו מותר. עיין עירובין מא ע״א תד״ה אי אתם מודיס:

רבינו חננאל

ת״ר שבעה דברים מכוסין מבני אדם, יום מיתה ויום נחמה ועומק הדין ואין אדם יודע מה בלבו של חברו [ואין אדם יודע במה משתכר] ומלכות בית דוד מתי תבוא ומלכות חייבת מתי תכלה. ת״ר שלשה דברים עלו במחשבה ליבראות, ואילו לא עלו דין הוא שיעלו, המת שיסריח וישתכח מן הלב והתבואה שתרקב, ויש אומרים אף על המטבע שיצא. מתני׳ מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין כו׳. אמר שמואל אין תענית צבור בבבל אלא תשעה באב בלבד, ופריש דסבר שמואל אחד תענית צבור ואחד תשעה באב ביה״ש שלו מותר ואינן אסורין אלא משחשכה. נימא מסייעא ליה אין בין תשעה באב ליום הכפורים אלא שיום הכפורים ספיקו אסור ותשעה באב ספיקו מותר, מאי לאו בין השמשות. ודחינן לא לקביעא דירחא, כלומר אם מסתפק לך מתי נקבע החדש אתה תופס מספק שני ימים יום כפור, ולא שני ימים תשעה באב, וכדאמר רב שישא. דרש רבא עוברות ומניקות, מתענות ומשלימות בו כדרך שמתענות ומשלימות ביום הכפורים, ובין השמשות שלו אסור, וכן אמרו משמא דר׳ יוחנן.

(**ב**) והאלהים לא אמרה הכי, פירוש בשבועה לא אמרה ר׳ יוחנן ורבא אמרה עליו כך. ואקשינן ומי אמר ר׳ יוחנן הכי, והאמר ר׳ יוחנן תשעה באב אינו כתענית צבור, מאי לאו לבין השמשות, מכלל שבין השמשות שלו מותר. ודחי רבא לא למלאכה מותר. ואקשינן למלאכה הא תנינא לה מקום שנהגו לעשות מלאכה בתשעה באב עושין, דאי ס״ד איסורא היכא דנהגו במקום איסורא מי שבקינן להו, אלא מאי אין תשעה באב כתענית צבור לתפלת נעילה, כלומר אין מתפללין תפילת נעילה בתשעה באב, ומאי איכפת לן והא אמר ר׳ יוחנן ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו.

מסורת הש״ס

(**ג**) מכילתא סוף בשלח פרשה ה, (**ד**) [נסח״ל: תפיון], (**ה**) [תענית ל׳: ברכות ח׳:], (**ד**) תענית יא: וע״ש, (**ה**) תענית יב:, (**ו**) ברכות כא., (**ז**) [בברכות וגם בתוס׳ דהכא ליתא], (**ח**) [מ״ק טו: תענית יג.], (**ט**) [גי׳ רש״ס אור״ו], (**י**) [מלאכי אל], (**כ**) עי׳ הגהות רש״ל, (**ל**) ס״א על המטבע שיצא. דלא״כ המה היו עניים מתפרנסי׳ שאין להם עבודת שדה וכלכ׳., (**מ**) [תענית יב:], (**נ**) [עי׳ רש״י דתענית יג. ד״ה כשאמרו כו׳ וסמ״ג סי׳ תקנד ס״ק כג מימו בגלע״ן], (**ס**) [תענית יב:], (**ע**) [ועי׳ תוס׳ ר״ה ט. ד״ה ורבי עקיבא],

מוסף תוספות

א. והכא היינו ודאי התפלל. תוס׳ ר״פ. ב. ולא פליג עלה ר׳ יוחנן. תוס׳ הרא״ש. ג. כמו בספק התפלל. שם.

רבינו חננאל (המשך)

ופרקינן הכא דאמר ולואי רשות הוא, התם בתענית צבור תפלת נעילה חובה, וכי אתא ואיצטריך למימר [ת״ב] אינו כתענית ציבור, למיפטריה מתפילת חובה קאתא. איבעית אימא למיפטריה מכ״ד ברכות. ופירק רב פפא פירוק אחר אליבא דרבא אינו כתענית ציבור כתעניות הראשונות דקילו, כדתנן אוכלין משחשיכה וכו׳, אלא כאחרונות דחמירן ובין השמשות שלו אסור. ומותבינן על רבא מהא, אין בין ט׳ באב ליוה״כ אלא שיוה״כ ספקו אסור וט׳ באב ספקו מותר, מאי לאו ספקו בין השמשות, וקתני מותר. ודחי רב שישא מאי ספקו קביעא דירחא, שיוה״כ תופס שני ימים וט׳ באב יום אחד. דייקינן מינה מדקתני אין ביניהם אלא כך וכך, הא לכל דבריהם ט׳ באב ויוה״כ שוין, מסייע ליה לר׳ אלעזר דאמר אסור לאדם להושיט אצבעו במים בט׳ באב כדרך שאסור להושיט אצבעו ביוה״כ. **מיתיבי אין בין תשעה באב לתענית צבור אלא שתענית צבור אסור בעשיית מלאכה** ומפורש בתענית פ״ק, וט׳ באב מותר בעשיית מלאכה במקום שנהגו בו לעשות מלאכה, דייקינן מינה הא לכל דבריהם זה וזה שוין, ואלו גבי תענית צבור תניא כשאמרו אסור ברחיצה לא אמרו אלא כל גופו אבל פניו ידיו ורגליו מותר. והנה הקיש ט׳ באב לתענית צבור, מה תענית צבור פניו ידיו ורגליו מותר, אף ט׳ באב פניו ידיו ורגליו מותר, ואיך אמר אסור להושיט אצבעו במים. ופרקינן תנא חומרי קתני, פי׳ תנא אין בין ט׳ באב ליום הכפורים אלא חמור יום הכפורים מט׳ באב שיום הכפורים ספקו אסור וט׳ באב ספקו מותר כדאמרן, וכן עוד שנה חמור תענית צבור מט׳ באב שתענית צבור אסור במלאכה וט׳ באב מותר במקום שנהגו, ויש עוד חומר לט׳ באב

(**ו**) נראה מדברי רבינו אלו דסיים לו גירסא אחרת בסוגיא זו ול״ע.

מתענית צבור, בט׳ באב אסור אפילו ברחיצת פניו ידיו ורגליו, ובתענית צבור אין אסור אלא כל גופו, אבל פניו ידיו ורגליו מותר.

תנא קולי קולי קתני. כל הני אין בין חד תנא לחבריהו וקולי קולי נקט בריש תנא לין (א) בין תשעה באב קל מיום"כ לכתחלה אלא שזה ספיקו כו' וסיפא תנא לין תשעה באב קל מתענית ליבור אלא לענין מלאכה ובחומרי דחמיר תשעה באב מתענית ליבור לא אייר הכא לתידוק מינה זה וזה שוין ולעולם לענין רחיצה ט"ב חמיר: **ליטול לו אם הפס.** כתר פרישות וירלאת חטא שאינו יכול לבטל הימנו מלכות שמים אפילו לילה אחת לא כל הרולה ליטלו יטלנו דמיחזי כיוהרא ומחזיק בידיה: **מוחלפת השיטה.** התנא שסידרן טעה באחת מהן והחליף שיטתו: **אמרי מנלאה נים ליה.** הרולה אותו בטל אומרים לין לו מה לעשות ולא מיחזי כנוהג בו איסור: **מתני' מעיקרא תנא מנהגא.** תלה במנהג: **ולבסוף תנא איסורא.** דקתני בית שמאי אוסרין דמשמע בכל מקום: **מה ראה יהודה וגליל לכאן.** אף כל מקום שנהגו היתר היתר נהגו איסור איסור: **מכלל דר' יהודה איסורא קאמר.** דבני יהודה מתירין ובני גליל אוסרין דאי מנהגא קאמר מאי פלוגתיה דר"מ הא ר' יהודה נמי הכי הוה אמר בגליל היו נוהגין בו איסור שהחמירו על עצמן וביהודה נוהגין בו היתר: **וסבר רבי יהודה מותר.** דקאמר בני יהודה מתירין: **המנכש.** מבין תבואת דגן (ב): **בשלשה עשר בניסן.** מפרש וחזיל שלשה עשר אמאי נקט: **ונעקרה בידו.** השיבולת עצמה נעקרה בידו שורשה מן הארץ ובא לחזור ולשותלה: **שותלה במקום הטיט.** שתמהר ליקלט קודם העומר שהעומר מתיר את הנשרשין אבל הנשרשין אחר העומר אסורין משום חדש עד שיבא עומר הבא: **הגריד.** יבש שאינו ממהר לקלוט: מנכש בשלשה עשר קתני מנכש בארבעה עשר לא קתני ומ"ט נקט שלשה עשר ולא קתני ארבעה עשר אי משום דלא מיקלטה לפני העומר הקרב בששה עשר מכדי שמעינן לרבי יהודה כו' בפ"ק דראש השנה (דף י:) ואי ארבעה עשר מותר במלאכה נינקוט ארבעה נמי דהא איכא מקצת ארבעה וחמיסר כוליה ומקצת שיתסר עד שעת הקרבתו: **בגליל שנו.** שלא היו עושין מלאכה כל עיקר בארבעה עשר ובהן נשנית משנה זו: **והא איכא לילה.** ומאי למיתני המנכש לילי ארבעה עשר: **בב"ש.** דמתניתין דתנן הלילה ב"ש אוסרין: ה"ג **רבינא אמר נעוסם ביהודה.** ודקשיא לך ליתני בארבעה עשר ובהשרשה חד מקצת אמרינן תרי מקצת לא אמרינן לענין השרשה חד מקצת היום ככולו אמרינן היום ככולו אמרינן לא אמרינן: **בי"ד שלם ובחמשה עשר שלם ומקצת ששה עשר אבל תרי מקצת כגון מנכש בי"ד דמיבעי לן למימר תרי מקצת לא אמרינן: מתני' שלא אומניות עושין מלאכה.** בכל מקום וטעמא מפרש בגמרא [ע"ב]: **רלעניין.** אושכפין: **גמ' לצורך המועד תנן.** הא דר"מ: **או דילמא שלא לצורך המועד תנן.** ומשום הכי אין מתחילין אבל לצורך המועד אפילו אתחולי נמי שרי כו': **לילצון.** בנדי"ל לחגור: **שבכה.** על הראש: גומרה

פסחים עד חצות ובגליל לא היו עושין כל עיקר, פירוש ר' מאיר סבר אין דבר זה תלוי במנהג אלא אם הלכה כבני יהודה, בני גליל טועים הם, ואם הלכה כבני גליל בני יהודה עוברים על האיסור. אמר לו ר' יהודה דבר זה במנהג תלוי, וכן אמר לו וכי מאי ראיה ליהודה וגליל מעתה, אלא מקום שנהגו לעשות עושין, שלא לעשות אין עושין, ש"מ מדקאמר ר' יהודה מנהג, מכלל דר' מאיר אסורה קאמר, ומתני' דקתני מנהגא ר' יהודה הוא, ור' מאיר פליג ואמר איסורא.

מתני' ר"מ אומר כל מלאכה שהתחיל בה כו'. פשוטה היא. ובענין למפשט טעמא דר' מאיר, ופשטינן דאתחולי לא מתחלינן בארבעה עשר כלל ואפילו מצי למגמרינהו, ומה שהתחיל קודם י"ד, אם הוא לצורך המועד יגמור, ואי לא לא.

(א) ברכות יח:, ב) שם טז:, ג) [לעיל נא:], ד) [יבמות יג:], ה) שביעית פ"ב [מ"ו] כ"ה י: יבמות פג, ו) מ"ק יג, ז) כ"ל לל"ל דבר שאינו דגן. מרלאה אש, ח) [ב"מ נו: מנחות סט.],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תנא קולי וכו' תנא לין תשעה באב קל כל"ל ותיבת בין נמחק:

גליון הש"ם

תנא קולי קולי קתני. עיין מזר מז ע"ב תד"ה ת"ש דתניא ועיין מגילה ה ע"ב תד"ה ממעטי:

מוסף רש"י

לא כל הרוצה ליטול את השם יטול. אם לא הומזק חכם וחסיד לרבים לין זה אלא גאוה, שמרלה בעצמו שיהו לכוין לבו (ברכות יז:). **אמרי מלאכה היא דלית ליה.** הרולה אותו שאינו עושה מלאכה אינו מבין שמחמת תשעה באב הוא בטל אלא לין לו מלאכה לעשות (שם). **כמה בטלני איכא בשוקא.** אף בימי מלאכה (שם). **הלילה.** בגלל בזיקה ממנ, ב"ש **אוסרים וב"ה מתירים.** לעשות מלאכה (יבמות יג:).

מוסף תוספות

א. דמדקאמר וחשיב המקומות קודם משמע דמאן דאמר בתר הכי מקום שנהגו וכו' בא לחלוק. תוס' ר"פ. ב. [ו]אי הוה אמר הכי, פשיטא מיהא דלצורך המועד לא מתחלינן. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל

ובכל מקום תלמידי חכמים בטלים. רשב"ג אומר כל אדם עושה עצמו תלמיד חכם. ורמינן עלה אי משום דחיישינן ליוהרא, הא מדתנן לענין החתן איפכא משמע. ואמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה, כלומר הפיך דברי ת"ק לרשב"ג. ורב שישא אמר לא תיפוך, ודברים פשוטין הן. **וחכמים אומרים ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות,** ובגליל לא היו עושין מלאכה כל עיקר, פירוש כל היום. **הלילה** בגליל, ב"ש אוסרין וב"ה מתירין עד הנץ החמה. ואקשינן בתחלת פרקין קתני מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים, מכלל דבמנהגא תליא מילתא, והכא קתני בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין, ואפי' לב"ה לאחר הנץ החמה אוסרין, מכלל דאיסורא איכא, וליחזי היכי נהוג. ופרקינן

---

*תנא קולי קולי קתני: ובכל מקום ת"ח וכו': (ב)למימרא דרשב"ג סבר לא חיישינן ליוהרא ורבנן סברי חיישינן ליוהרא והא איפכא שמעינן להו דתנן (ג)אחתן אם ירצה לקרות קרית שמע לילה הראשון קורא רשב"ג אמר לא כל הרוצה ליטול את השם יטול אמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה רב שישא בריה דרב אידי אמר לא תיפוך דרבנן אדרבנן לא קשיא הכא כיון דכולי עלמא עבדי מלאכה ואיהו לא עביד מיחזי כיוהרא אבל התם כיון דכולי עלמא קרי ואיהו נמי קרי לא מיחזי כיוהרא דר' שמעון בן גמליאל אדרשב"ג לא קשיא התם הוא דבעינן כוונה ואנן סהדי דלא מצי כווני דעתיה מיחזי כיוהרא אבל הכא לא מיחזי כיוהרא אמרי מלאכה היא דלית ליה פוק חזי (ד)כמה בטלני איכא בשוקא: **מתני'** וחכמים אומרים ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ובגליל לא היו עושין כל עיקר (ה)הלילה ב"ש אוסרים וב"ה מתירין עד הנץ החמה: **גמ'** מעיקרא תנא מנהגא ולבסוף תנא איסורא אמר ר' יוחנן לא קשיא הא ר' מאיר הא ר' יהודה דתניא אמר ר' יהודה ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ובגליל אינן עושין כל עיקר אמר לו ר"מ מה ראייה יהודה וגליל לכאן אלא מקום שנהגו לעשות מלאכה עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין מדקאמר ר' מאיר מנהגא מכלל דרבי יהודה איסורא קאמר וסבר ר' יהודה ארבעה עשר מותר בעשיית מלאכה והתניא ר' יהודה אומר המנכש בשלשה עשר ונעקרה בידו שותלה במקום הטיט ואין שותלה במקום הגריד בשלשה עשר אין בארבעה עשר לא מכדי שמעינן ליה לר' יהודה דאמר (ו)כל הרכבה שאינה קולטת לשלשה ימים שוב אינה קולטת ואי ס"ד ארבעה עשר מותר בעשיית מלאכה למה לי שלשה עשר והאיכא ארביסר וחמיסר ומקצת שיתסר אמר רבא בגליל שנו והאיכא ליליא אמר רב ששת בב"ש רב אשי אמר לעולם בב"ה לפי שאין דרכן של בני אדם לנכש בלילה רבינא אמר לעולם ביהודה ובהשרשה חד מקצת היום ככולו אמרינן תרי מקצת היום ככולו לא אמרינן: **מתני'** (ז)ר' מאיר אומר כל מלאכה שהתחיל בה קודם לארבעה עשר גומרה בארבעה עשר אבל לא יתחיל בה בתחלה בארבעה עשר אע"פ שיכול לגומרה וחכמים אומרים (ח)ג' אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ואלו הן החייטין והספרים והכובסין ר' יוסי בר יהודה אומר אף רצענין: **גמ'** איבעיא להו לצורך המועד תנן אבל שלא לצורך המועד אפילו מיגמר נמי לא או דילמא שלא לצורך המועד תנן אבל לצורך אתחולי מתחלינן או דילמא בין לצורך המועד בין שלא לצורך מיגמר אין אתחולי לא ת"ש אבל לא יתחיל בתחילה בארבעה עשר אפילו צלצול קטן אפילו שבכה קטנה מאי אפילו לאו אפי' הני דלצורך המועד מיגמר אין אתחולי לא מכלל דשלא לצורך מיגמר נמי לא גמרינן לא לעולם דשלא לצורך מיגמר נמי גמרינן ומאי אפילו אפילו הני נמי דזוטרי נינהו דסלקא דעתך אמינא התחלתן זו היא גמר מלאכתן נתחיל בהו נמי לכתחילה קמשמע לן: תא שמע רבי מאיר אומר כל מלאכה שהיא לצורך המועד גומרה*

קולי קולי קתני. בגלא דר' אלעזר דאסר להושיט אצבעו במיס ל"ל קולי קולי קתני דהא בתשעה באב לכל הפחות כל גופו אסור אפילו בצונן ובתענית ליבור מותר בצונן כדמוכח בפ"ק דתענית (דף יג.): **אמר** ר' מאיר מה ראייה יהודה וגליל לכאן. לרבי מאיר דאית ליה דהוי מנהגא קסבר דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה דבמנהג לא שייך פלוגתא דליחזי היכי נהוג: **מדקאמר** ר"מ מנהגא מכלל דרבי יהודה איסורא קאמר. אמתניתין ליכא למידק הכי מדקאמר ת"ק מנהגא מכלל דחכמים איסורא קאמרי דאמתני' איכא למימר דתרוייהו סברי מנהגא וה"ק חכמים לת"ק למה אתה סותם דברין והלא אתה יכול לפרש דברין ולבאר דבגליל אין עושין וביהודה עושין ובברייתא לא שייך לפרש כן (א): **כל הרכבה שאינה קולטת.** א"כ למה אינו שותלה במקום הגריד אי קולטה עד שלשה ימים ארי לה עומר ואי לא קולטה שוב לא תקלוט ואינו ברין היתר כמו חיטי דכלא (ב) וי"ל דבמקום הגריד מאחרת לקלוט יותר מג' ימים א"נ יש לחוש כשירלה שלא תקלוט שישתול אותה במקום הטיט אחר העומר: **ומאי אפילו אפי'** הני נמי דזוטרי. ה"מ לשוויי כדבסמוך אפי' הני נמי למימר דלצורך המועד אתחולי נמי מתחלינן (ב): עולי

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ד מהל' ק"ש הלכה ז סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' ע סעיף ג:

מה ב ג מיי' פ"ח מהל' יו"ט הלכה יט סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תסח סעיף ה:

לעזי רש"י

בינדי"ל. אֶגֶד.

רבינו חננאל (המשך)

גריד במועד, כלומר זו השבולת אינה קולטת קודם ששה עשר בניסן, ונמצאת כאלו נזרעה אחר העומר, והיא אסורה עד ששה עשר בניסן הבא אחר זה, ואם היא נשתלת במקום הטינא ביום שלשה עשר בניסן, קלטה קודם העומר, והעומר מתירה ככל תבואה שבעולם. ואקשינן אמאי פסיק ותני בי"ג מכלל די"ד לא איפשר, הא שמעינן ליה לר' יהודה דאמר כל הרכבה שאינה קולטת לג' ימים שוב אינה קולטת, ואפילו הושתל בי"ד הא איכא ג' ימים, ארביסר וחמיסר ומקצת שיתסר, וקיימא לן מקצת (שיתסר) היום ככולו, ש"מ דלית ליה לר' יהודה היתר עשיית מלאכה בארביסר כלל, לפיכך תני היה מנכש בי"ג. ופריק רב יוסף זו הברייתא אליבא דבני גליל היא שנויה שאין עושין מלאכה ביום י"ד כלל. ואמרינן אפילו לבני גליל אין אוסרין אלא יום י"ד ממש, אבל ליל י"ד ב"ה מתירין, ולדבריך היה לו לומר המנכש לילי י"ד. ופריק רב ששת הא מתניתא אליבא דב"ש שנאה שאוסרין אפילו הלילה. **רב אשי אמר** אפילו תימא אליבא דב"ה, דלא שנה אלא דבר שהוא דרך בני אדם, ואין דרך בני אדם לנכש בלילות, לפיכך לא תנא המנכש בלילה. **ורבינא אמר** אמאי לא תני לילי י"ד, חד מקצת היום ככולו אמרינן תרי לא אמרינן. פירוש המנכש לילי יום י"ד או יום י"ד, צריכין אנו לומר מקצת היום ככולו, ולחשוב יום י"ד כולו ויום ט"ו כולו ומקצת ט"ז עד שעת הקרבת העומר לחשבו ככולו, נמצא תרי מקצתו ככולו באלו הג' ימים, יום י"ד ויום ט"ז, ותרי מקצת היום ככולו לא אמרינן, דכי האי גונא לא משתכח אלא שני מקצת ויום אחד בלבד. **ויש שמחליפין דברי ר' יהודה לר' מאיר,** דמעמידין תחלת הפרק לר' יהודה, והיא דתני מנהג, ור' מאיר סבר איסור, והפירוש במקומו עומד בין לר' יהודה בין לר' מאיר, הפירוש שפירשנו אליבא דר' יהודה החזירהו אליבא דר' מאיר. גירסא דמתיבתא דתניא אמר ר' מאיר ביהודה בראשונה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ובגליל לא היו עושין כל עיקר, פירוש ר' מאיר סבר אין דבר זה תלוי במנהג אלא אם הלכה כבני יהודה, בני גליל טועים הם, ואם הלכה כבני גליל בני יהודה עוברים על האיסור. אמר לו ר' יהודה דבר זה במנהג תלוי, וכן אמר לו וכי מאי ראיה ליהודה וגליל מעתה, אלא מקום שנהגו לעשות עושין, שלא לעשות אין עושין, ש"מ מדקאמר ר' יהודה מנהג, מכלל דר' מאיר אסורה קאמר, ומתני' דקתני מנהגא ר' יהודה הוא, ור' מאיר פליג ואמר איסורא.

מתני' ר"מ אומר כל מלאכה שהתחיל בה כו'. פשוטה היא. ובענין למפשט טעמא דר' מאיר, ופשטינן דאתחולי לא מתחלינן בארבעה עשר כלל ואפילו מצי למגמרינהו, ומה שהתחיל קודם י"ד, אם הוא לצורך המועד יגמור, ואי לא לא.

עוֹלֵי רגלים מתקנים מנעליהן.

מהכא משמע בהדיא דאסור לתקן מנעלים בחוה"מ דלא התירו אלא לעולי רגלים דווקא ואין לומר דדבר האבד הוא שמא יקרעו יותר[א] דהא יכול לקנות חדשים[ב] ובפרק מי שהפך (מ"ק יג.) מייתי הך ברייתא ופריך אלא מעתה לבלר ליתמרי שכן כותב גיטי נשים ושוברים כדתנן בפרק אלו מגלחים (סס יח:) ומשני שפיר[ג]:

ואם מתיירא שמא יגנבו. וכיון שאין יכול להניחם בביתו ולא בבית הסמוך לו לא הזקיקוהו להניח בבית שלישי והתירו להביאם בצינעה בביתו: לא

גומרה בארבעה עשר אימתי בזמן שהתחיל בה קודם ארבעה עשר אבל לא התחיל בה קודם ארבעה עשר לא יתחיל בה בארבעה עשר אפילו ציצלול קטן אפילו שבכה קטנה לצורך המועד אין שלא לצורך המועד לא הוא הדין דאפילו שלא לצורך נמי גמרינן והא קמ"ל דאפי' לצורך המועד מיגמר אין אתחולי לא ת"ש ר' מאיר אומר כל מלאכה שהיא לצורך המועד גומרה בארבעה עשר ושאינה לצורך המועד אסור ועושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות במקום שנהגו מקום שנהגו אין לא נהגו לא וש"מ לצורך המועד אין שלא לצורך המועד לא ש"מ: וחכמים אומרים שלש אומניות: תנא [ה]החייטין שכן הדיוט תופר כדרכו בחולו של מועד הספרין והכובסין שכן הבא ממדינת הים והיוצא מבית האסורין מספרין ומכבסין בחולו של מועד רבי יוסי ברבי יהודה אומר אף הרצענין שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן בחולו של מועד במאי קמיפלגי מר סבר למידין תחילת מלאכה מסוף מלאכה ומר סבר אין למידין תחילת מלאכה מסוף מלאכה: **מתני'** [א]מושיבין שובכין לתרנגולים בי"ד ותרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה [ב]ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה [ג]גורפין מתחת רגלי בהמה בי"ד ובמועד מסלקין לצדדין מוליכין כלים ומביאין מבית האומן אע"פ שאינם לצורך המועד: **גמ'** השתא אותובי מותבינן אהדורי מיבעיא אמר אביי [א] [ד]סיפא אתאן לחולו של מועד אמר רב הונא [ה]לא שנו אלא [ב] תוך שלשה למרדה דאכתי לא פרח צימרא מינה ואחר שלשה לישיבתה דפסדא לה ביעי לגמרי אבל לאחר שלשה למרדה דפרח לה צימרא מינה ותוך שלשה לישיבתה דאכתי לא פסידי ביעי לגמרי לא מהדרינן רבי אמי אמר אפילו תוך שלשה לישיבתה מהדרינן במאי קמיפלגי מר סבר [ג]להפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו ומר סבר להפסד מועט נמי חששו: גורפין מתחת: ת"ר [ו]הזבל שבחצר מסלקין אותו לצדדין שברפת ושבחצר מוציאין אותו לאשפה הא גופא קשיא אמרת זבל שבחצר מסלקין אותו לצדדין והדר תני שברפת ושבחצר מוציאין אותו לאשפה אמר אביי לא קשיא כאן בי"ד כאן בחולו של מועד רבא אמר [ג] הא והא בחולו של מועד והכי קאמר [ז]אם נעשה חצר כרפת מוציאין אותו לאשפה: מוליכין כלים ומביאין מבית האומן: [ח]א"ר פפא בדיק לן רבא תנן מוליכין ומביאין כלים מבית האומן אע"פ שאינן לצורך המועד ורמינהו אין מביאין כלים מבית האומן ואם חושש להן שמא יגנבו מפנן לחצר אחרת ומשנינן לא קשיא [ט]כאן בארבעה עשר [י]כאן בחולו של מועד ואיבעית אימא הא והא בחולו של מועד ולא קשיא כאן במאמינו כאן בשאינו מאמינו והתניא [כ]מביאין כלים מבית האומן כגון הכד מבית [ל]הכדר והכוס מבית הזגג אבל לא צמר מבית הצבע ולא כלים מבית האומן ואם אין לו מה יאכל נותן לו שכרו ומניחו אצלו ואם אינו מאמינו מניחן בבית הסמוך לו ואם חושש שמא יגנבו מביאן בצינעה בתוך ביתו תרצת מביאין מוליכין קשיא דקתני אין מביאין וכ"ש דאין מוליכין אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא: **מתני'** [מ]ששה דברים עשו אנשי יריחו על שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם ואלו הן שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר ואלו שמיחו בידם מתירין גמזיות של הקדש ואוכלין

ואין מביאין דמועד קטן תרוייהו בחולו של מועד ומתניתין דהכא בשלא מאמינו אבל מוליכין קשיא דקתני מתניתין מוליכין והתם מאי אין מאמינו איכא ובהיא קתני אין מביאין וכ"ש דאין מוליכין: **מעיקרא.** מתניתין בי"ד והיא בחולו של מועד: **מתני' ששה דברים עשו אנשי יריחו.** היו נוהגין ישראל הדריס בירחו: **מרכיבין דקליס כל היום.** של י"ד. בלע"ז אינטי"ר: **וכורכין את שמע.** מפרש בגמרא [נו.]: **וקוצרין** לא גרסינן. דהא היתר גמור הוא דקיימא לן במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף עא.) ממקום שאי אתה מביא אתה קולר ותבואת יריחו של עמקים היא ואינה כשירה למנחות דתנן (סס פה.) אין מביאין סולת למנחה לא מבית השלחן ולא מבית העמק וכו' ולהכי אינה כשירה לעומר דאין מנחות באה ממנו דבעינן משבח ארץ ישראל דלפינן התם ג"ש ארץ ארץ: **מפירין גמזיות.** גידולין ענפים שגדלו בחרודין ושיקמין שהקדישו אבותיהן הן היו מתירין ליהנות מן הגידולים. דרך חרוד ושקמה לקוצלו לשבע שנים והן חוזרין וגדלין ומיתוספין וקודם קלילתן קרי ליה בתולת שיקמה ומשנתלש קרי ליה סדן שיקמה. והקדישו מתחילה כשהן מקוצלין ומיתוסף לאחר מיכן גמזיות: ואוכלין

וכו'. **ואסיקנא** שנית מביאין, כלומר התירו לו להביאן מפני שאינו מאמינו, התינח מביאין מוליכין מאי איכא למימר, למה מוליכין בחוש"מ, ואסיקנא אלא מחוורתא מתני' דקתני מוליכין ומביאין בארבעה עשר, ומתני' דקתני אין מביאין בחולו של מועד. ומסקנא מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין כו' והכי קיימא לן.

מתני' ששה דברים עשו אנשי יריחו וכו'. אלו שלא מיחו, מרכיבין דקלים כל היום, קיימא לן כי הא דאמר מייתו גופרא דיכרא ומעייל ליה בדנקיבתא.

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' סס הלכה כח טוש"ע סס סעיף ו:
מז ב מיי' סס טוש"ע סס סעיף ז:
מח ג מיי' סס טוש"ע סס סעיף ח:
מט ד ה מיי' וסמג סס טוש"ע או"ח סימן תקלו סעיף ד:
נ ו ז מיי' סס הלכה יא סמג סס טוש"ע או"ח סי' תסח סעיף ט וסי' תקלו סעיף ג:
נא ח מיי' סס הלכה כח סמג סס טוש"ע או"ח סי' תסח סעיף י:
נב ט י מיי' סס הלכה טז סמג סס טוש"ע או"ח סי' תקלד סעיף ג:

רבינו חננאל

ואסיקנא הכי ת"ש ר' מאיר אומר כל מלאכה שהיא לצורך המועד שהתחיל בה קודם י"ד גומרה בי"ד, ושאינה לצורך המועד אסור, ש"מ לצורך המועד תנן שגומרה בי"ד ש"מ וקיימא לן כותיה. ואין מתחיל בי"ד אפילו צצלול קטן, ואפילו סבכה קטנה, ואפילו הן לצורך המועד. **תנן וחכמים אומרים שלש** אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים, החייטין שכן הדיוט תופר כדרכו בחולו של מועד, והספרין והכובסין שכן הבא ממדינת הים והיוצא מבית האסורין מותרין לספר ולכבס בחולו של מועד. ר' יוסי בר' יהודה אומר אף הרצענין שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהן בחולו של מועד, ואע"פ שתקנת המנעל סוף מלאכה היא, קסבר ר' יוסי ילפינן תחלת מלאכה מסוף מלאכה, מה סוף מלאכה מותר אף תחלת מלאכה מותר.

מתני' מושיבין השובכין לתרנגולין בי"ד כו'. תריצנא הכי בחולו של מועד. **תרנגולת** שברחה מחזירין אותה למקומה, ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה, אמר רב הונא לא שנו שמחזירין אותה בחולו של מועד אלא תוך שלשה ימים למרדה, דאכתי לא פרח צמרה עדיין החמות בה, והיא תחמם הביצים, ואחר שלשה ימים לישיבתה על הביצים, כלומר כיון שעברו ג' ימים אחר שישבה על הביצים התחילו לרקם, ואם תניחם נפסדין הביצים לגמרי, אבל תוך ג' ימים לישיבתה שלא הופסדו הביצים לגמרי, ואחר ג' ימים למרדה דפרח לה צמרה לא מהדרינן לה בחולו של מועד. ר' אמי אמר אפילו תוך ג' ימים לישיבתה כו'. ואסיקנא רב הונא סבר להפסד מרובה חששו, כלומר במקום שיש הפסד מרובה כי הביצים נפסדין לגמרי חששו ואמרו מחזירין, אבל תוך ג' לישיבתה דלא נפסדו, אלא שאין מגדלין אפרוחין, אבל ראוין הן לאכילה ואין בהן הפסד, אלא דביני ביני הפסד מועט הוא זה, ולהפסד מועט לא חששו, ורב אמי סבר אפילו להפסד מועט חששו ומחזירין.

מתני' גורפין הרעי מתחת **רגלי הבהמה בארבעה עשר ובמועד מסלקין אותו לצדדין** כו'. ת"ר הזבל שבחצר מסלקין אותו לצדדין, שברפת ושבחצר מוציאין אותו לאשפה. הא גופה קשיא אמרת שבחצר מסלקין אותו לצדדין והדר תאני ושבחצר מוציאין אותו לאשפה. ומשני אביי בארבעה עשר מוציאין אותו לאשפה, ובחולו של מועד מסלקין אותו לצדדין. רבא אמר לעולם בחולו של מועד, והכי קתני אם נעשית החצר כרפת שנתמלאת רעי מוציאין אותו לאשפה. **ירושלמי** [בפרקין ה"ח] זבל שבמבוי מסלקו לצד, שברפת ושבחצר מוציאין לאשפה, אמר רבא הדא דתימר בחצר קטנה אבל בחצר גדולה מסלקה לצדדין והרפת בין קטנה בין גדולה

מסורת הש"ס

גומרה בארבעה עשר. אפילו במקום שלא נהגו[ו] לעשות מלאכה: **לא נהגו לא.** אפילו גמר דהא בגמר קיימי': **החייטין.** משום הכי שרו בארבעה עשר בכל מקום שכן מלינו בהן קולא משאר אומניות גבי חולו של מועד: **שכן ההדיוט תופר לדרכו.** משנה היא במועד קטן[ז] הדיוט שאינו אומן בכך הלכך בארבעה עשר דקיל מחולו של מועד אפי' אומן נמי שרי: **שכן הבא ממדינת הים וכו'.** וכיון דאשכחן בהן היתר קלת בחולו של מועד הלכך בארבעה עשר דקיל שרי לכולי עלמא: **החיצא מלאכה.** רלענין שעושין מנעלים חדשי': **מסוף מלאכה.** תיקון מנעלים:

מתני' מושיבין שובכין. כשנותנין ביצים תחת תרנגולת להתחמם לגדל אפרוחים קרי מושיבין שובכין: **ותרנגולת.** המחממת ביצים: **שברחה.** מעליהם מחזירין אותה וכגמ' פריך הא אתוהי מותבינן אהדורי מבעיא. ל"א הכי כתיב בסדר משנה מושיבים שובכין ותרנגולת כלומר שובכין ליונים ותרנגולת היו מושיבין להתחמם לגדל אפרוחי' והכי מסתבר' דשובך לא שייך אלא ביונים: **גורפין.** ומשליכין לחוץ ובמועד שחמור יותר אין משליכין לחוץ אלא מסלקין לצדדים: **גמ' סיפא.** דקתני מחזירין בחולו של מועד קאמר והכי קאמר מושיבין שובכין בי"ד ותרנגול' שברחה בחולו של מועד מחזירין אותה משום הפסד ביצים דדבר האבד אותר: **לא שנו.** דלמ' במועד מחזירין אלא תוך שלשה למורדה שעדיין לא עברו שלשה ימים שברחה מעליהן: **דאכתי לא פרח צימרא.** לא עבר חמימותה ממנה והיא נוחה להחזיר: **צימרא.** כמו אשתא למירתא (ע"ז דף כח.[ט]): **ולאחר שלשה לישיבתה.** שכבר ישבה עליהן שלשה ימים קודם שעמדה מעליהן וכבר נשתנו הביצים ואם לא תחזור הרי הן אובדין דאין רואין לאחיה: **אבל לאחר שלשה למרדה.** שהיא קשה וטורח גדול להחזיר או אפילו תוך שלשה למרדה אם תוך שלשה עמדה מעליהן דאכתי לא פסדי ביעי שהרי רואין לאחיה לא מהדרינן: **אפילו תוך שלשה לישיבתה.** הואיל ונשתנו קלת ואין רואין לכל אדם אלא למי שדעתו יפה ואינו איסטניס מהדרינן: **להפסד מועט.** שמוכרים בזול למי שדעתו יפה: **לצדדין.** ולא לאשפה חוץ לחצר: **אם נעשית חצר כרפת.** שנתקלקלה כולה ואין מקום לסלק לצדדין מוציאין אותן לאשפה: **בדיק לן.** מנסה אותנו: **לחצר אחרת.** אבל האומן אבל לא יביאם לביתו שרחוק מבית האומן מפני הטורח: **במאמינו.** לאומן שלא ימכרם אין מביאין. ל"א מאמינו שלא יתבע שכרו פעם אחרת והוא צריך לשכרו עכשיו: **והתניא.** בתוספתא: **כגון כד מביא הכדר וכוס מביא הזגג.** שריכין למועד: **זגג.** עושה כלי זכוכית: **אבל לא למר.** שאין צורך המועד: **ואם אינו מאמינו וכו'.** אלמא שאני לן בין מאמינו לשאין מאמינו: **תרלא מביאין.** דמתני' דקתני אין מביאין דמועד קטן תרוייהו בחולו של מועד ומתניתין דהכא בשלא מאמינו אבל מוליכין קשיא דקתני מתניתין מוליכין והתם מאי אין מאמינו איכא ובהיא קתני אין מביאין וכ"ש דאין מוליכין: **מעיקרא.** מתניתין בי"ד והיא בחולו של מועד: **מתני' ששה דברים עשו אנשי יריחו.** היו נוהגין ישראל הדריס בירחו: **מרכיבין דקליס כל היום.** של י"ד. בלע"ז אינטי"ר: **וכורכין את שמע.** מפרש בגמרא [נו.]: **וקוצרין** לא גרסינן. דהא היתר גמור הוא דקיימא לן במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף עא.) ממקום שאי אתה מביא אתה קולר ותבואת יריחו של עמקים היא ואינה כשירה למנחות דתנן (סס פה.) אין מביאין סולת למנחה לא מבית השלחן ולא מבית העמק וכו' ולהכי אינה כשירה לעומר דאין מנחות באה ממנו דבעינן משבח ארץ ישראל דלפינן התם ג"ש ארץ ארץ: **מפירין גמזיות.** גידולין ענפים שגדלו בחרודין ושיקמין שהקדישו אבותיהן הן היו מתירין ליהנות מן הגידולים. דרך חרוד ושקמה לקוצלו לשבע שנים והן חוזרין וגדלין ומיתוספין וקודם קלילתן קרי ליה בתולת שיקמה ומשנתלש קרי ליה סדן שיקמה. והקדישו מתחילה כשהן מקוצלין ומיתוסף לאחר מיכן גמזיות: ואוכלין

הגהות הגר"א

[א] גמ' סיפא. נ"ב גירסת הרמב"ם ריש"ל: [ב] שם תוס' ג' למרדה דאכתי לא פרח צימרא מינה. נ"ב הרי"ף לא גרס לה (וה"ג ל"ש אלא אחר ג' כו' אבל תוך ג' כו'. ועבהגר"א ל"ח סוף סי' תס"ח. ומ"ש בהרי"ף אלנו אינו מהרי"ף ובדפו' הרמ"בן ליתא): [ג] שם הא והא בחולו של מועד. נ"ב הרי"ף לא גרס לה:

לעזי רש"י

אינטי"ר. להרכיב (ענף על עץ).

מוסף רש"י

שכן הדיוט תופר כדרכו. שהומרה מלאכה זו להדיוט, דין הוא שתהילה בארבעה עשר אפילו לאומן כדרכו (מו"ק יג. מכת"י). **בדיק לן.** מנסה אותנו אם נדע להשיב (חולין קלג.) אי ידעינן לתרוצי (מו"ק יג.). **כאן בארבעה עשר.** מביאין, דטורח יי"ל ליכא, ושאינו לצורך המועד דקתני, לצורך הפסח, **כאן בחולו של מועד.** אין מביאין, דטירחא הוא (שם מכת"י).

מוסף תוספות

א. ודבר האבד מותר לעשותו בחול המועד. תוס' ר"פ. ב. [ו]כיון דאפשר לקנות מנעלים חדשים אין זה דבר האבד. **סס.**

רבינו חננאל (המשך)

מוציאו לאשפה. **אמר רב פפא הוה בדיק לן רבא** [נ"א: **רבה**] הכא תנן מוליכין ומביאין כלים מבית האומן ואע"פ שאינו לצורך המועד, והתם במשקין פרק ב' תנן אין מביאין כלים מבית האומן. ואם חוששים להם שמא יגנבו מפנן לחצר אחרת. ושנינן ליה מתני' דהכא דקתני מוליכין ומביאין כלים מבית האומן בארבעה עשר, ומתני' דקתני אין מביאין בחולו של מועד, וכך סוגיין דשמעתא סלקא. (ואע"ג) [ואיכא] דאמרי מתני' דהכא נמי בחוש"מ ומפני שאינו מאמין בעל הבית כליו לאומן קתני מביאין אפילו כלים שאינן לצורך המועד, כדתניא מביאין כלים מבית האומן כגון כוס מבית הזגג

ואוכלין מתחת הנשרין. תחת הדקל המשיר פירותיו היו אוכלין מן הנושרות. וטעמא דכולהו מפרש בגמרא: **ונותנין פיאה לירק.** והוא פטור מן הפיאה כדמפרש בגמרא [ע"ב]: **ומיהו נידן.** משום דקא מפקעי ליה ממעשר שהיו עניים אוכלין אותה פיאה בטיבלה דסבורין שהיא פיאה גמורה ולקט שכחה ופיאה פטורין מן המעשר משום דהפקר ניהו: **גמ' גירר עצמות אביו.** משום כפרה ולא קברו בכבוד בדרגש ומטה נאה ומפני קידוש השם שיתגנה על רשעו ויוסרו הרשעים: **ליפא נחש הנחשת.** לפי שהיו טועים אחריו: **וגנו ספר רפואות.** כדכתיב[ד] והטוב (והישר) בעיניך עשיתי ואמרינן בברכות[ה] שגנז ספר רפואות לפי שלא היה לבם נכנע על חוליים אלא מתרפאין מיד: **פשם מי גיחון.** **כדכתיב** (ד"ה ב לב) (למען לא)[ו] יבאו מלכי אשור וימצאו מים לשתות: **ולא הודו לו.** שהיה לו לבטוח בהקב"ה שאמר (מלכים ב יט) וגנותי על העיר הזאת להושיעה: **עיבר ניסן בניסן.** לאחר שנכנס ניסן נמלך ועשאו אדר השני כדכתיב (ד"ה ב ל) ויועץ המלך חזקיה לעשות פסח בחדש השני וגו' כי מרבית העם רבים אשר לא הוטהרו עדיין מטומאות שהחזיקו בהן בימי אביו אחז הרשע: **ולא הודו לו.** כדאמר בסנהדרין[ו] ובברכות [י:] המדש הזה וגו'[ז] זה ניסן ואין אחר ניסן: **אמא דרא.** הדם לח: **ושיכרא דדפנא.** שכר של עץ שקורין בייר"ם: **דלא מלו עליה פרי שקורין בייר"ם:** דלא מלו עליה **ארבעין יומי.** משנטעתה: **ושדו ליה לדקלא בליביה.** דקל יש לו לב מתוכו ויש לו מוח לאורכו כמו שיש לעץ שקורין שבוג"ג ולגנוז והמשקה הזה מועיל לדקל להתקיים: **וכו'.** אילן דקאי בחורבא אמות דידיה דלא עבדי ליה הכי: **לאו.** מתייבש: **רב אחא בריה דרבא אמר.** לאו היינו מרכיבין דמתניתין אלא מנחי כופרא דיכרא לנוקבתא מניחין ותוחבין גמזיות רכה בת שנתה שניתוספה בחילון בשנה שעברה וקרי ליה כופרא דיכרא על סם שמכניסין אותו בענף האילן שקולף ענף גדול וסודקו ומשיס את זה בתוכו. לשון אחר כופרא דיכרא ענף רך של דקל זכר ומרכיבו בסדק של דקל נקיבה מפני שדקל נקיבה אינה עושה פירות והזכרים עושין פירות: **ולא היו מפסיקין.** בין אחד לוהבת[ח] אע"פ דצריך להאריך באחד ולהפסיק בין קבלת מלכות שמיס לדברים אחרים שכל אחד מקבל עליו ואומר אחד הוא אלהינו בפסוק ראשון ופסוק שני לשון זוהה הוא: **רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו.** וכורכין כלומר שהיו מדבקין כל הקרייה כמות שהיא ולא היו מוסיפין. ואית דגרסי שהיו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו פי' שהיו אומרים אותו בקול רם: **קץ הימין.** שיחזיר ימינו לפניו שהשיב אחור ימינו מפני אויב: **שמע ישראל.** לאביהם היו אומרים: **נימריה.** להאי ברוך שם כבוד מלכותו בקרית שמע: **ליקי קדירה.** ארשדור"א: **יש לה לער.** לער גופה מחמת התאווה: **מפני הרעומה המינין.** שלא יהו אומרים עלינו שאנו מוסיפין דבר שאינו הגון בחשאי. ומאן דגרסי שהיו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד מפרש שהיו אומרים אותו בקול רם כשאר הקרייה וביניהן לא היו מינין: **נשר.** פירות הנושרין: ה"ג **מפירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה.** כשהוקדשו הסדנין תחילה ונתוספו הגידולין: **קולרין לפני העומר ברצון חכמים.** כלומר לא הקפידו חכמים דאיסורא דאורייתא ליכא דמקוס שאי אתה מביא הוא ואיסורא דרבנן נמי ליתא דילמא אתי למיכל מיניה לא גזרו דהא חדש מיבדל בדילי מיניה[מ] כולי שתא שאינו נוהג אותו כל השנה[נ]: **וגודשין שלא ברצון חכמים.** כיון דלאו פסידא הוא גזרו רבנן שימתינו משום שמתוך שהוא מתעסק בו אתי למיכל מיניה:

מאן

ואוכלין מתחת הנשרים בשבת ונותנין פאה לירק ומיחו בידם חכמים: **גמ'** [ט]ת"ר ששה דברים עשה חזקיה המלך על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו [י]גירר עצמות אביו על מטה של חבלים והודו לו כיתת נחש הנחשת והודו לו גנז ספר רפואות והודו לו ועל שלשה לא הודו לו קיצץ דלתות של היכל ושיגרן למלך אשור ולא הודו לו סתם מי גיחון העליון ולא הודו לו עיבר ניסן בניסן ולא הודו לו: מרכיבין דקלים כל היום וכו': היכי עבדי אמר רב יהודה מייתי אסא דרא ושיכרא דדפנא וקימחא דשערי דרמי במנא דלא חלפי עליה ארבעין יומין ומרתחי להו ושדו להו לדיקלא בליביה וכל דקאי בארבע אמות דידיה אי לא עבדי ליה הכי צאוי לאלתר רב אחא בריה דרבא אמר מנחי כופרא דיכרא לנוקבתא: וכורכין את שמע: היכי עבדי אמר רב יהודה אומרים [1]שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין רבא אמר מפסיקין היו אלא שהיו אומרים [2]היום על לבבך דמשמע היום על לבבך [כ]ולא מחר על לבבך: [ל]ת"ר כיצד היו כורכין את שמע אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד [א]ואנן מאי טעמא אמרינן ליה כדדריש ר' שמעון בן [מ]לקיש דאמר רשב"ל [3]ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אמרי רבנן היכי נעביד נאמרוהו לא אמרו משה רבינו לא נאמרוהו אמרו יעקב התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה אם תאמר יש לה גנאי לא תאמר יש לה צער התחילו עבדיה להביא [ח] בחשאי אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המינין ובנהרדעא דליכא מינין עד השתא אמרי לה בחשאי: [נ]תנו רבנן ששה דברים עשו אנשי יריחו שלשה ברצון חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים ואלו ברצון חכמים מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין לפני העומר ואלו שלא ברצון חכמים גודשין לפני העומר ופורצין פרצות בגנותיהן ובפרדסותיהן להאכיל נשר לעניים בשני בצורת בשבתות וימים טובים ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה דברי רבי מאיר אמר לו רבי יהודה אם ברצון חכמים היו עושין יהו כל אדם עושין כן אלא אלו ואלו שלא ברצון חכמים היו עושין על שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם ואלו שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר ואלו שמיחו בידם מתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ופורצין פרצות בגנותיהן ופרדסיהן להאכיל נשר לעניים בשבתות וימים טובים בשני בצורת נותנין פיאה לירק ומיחו בידם חכמים וסבר רבי יהודה קצירה שלא ברצון חכמים היא [ס]והתנן אנשי יריחו קוצרין לפני העומר ברצון חכמים וגודשין לפני העומר שלא ברצון חכמים ולא מיחו בידם חכמים

מאן

לא היו מפסיקין. בין שמע ישראל לשם דמשמע דאומר לשם שישמע ישראל ויענש[א פ]: מחלוקת

מסורת הש"ס

ה) ברכות י: [במשניו נדפס כל זה למשנה ועמו"ק], ו) [ע"ב] [ז) [ח) [ט) [י) [כ) [ל) [מ) [נ) [ס) [ע) [פ) [צ) [ק) [ר) [ש) [ת) [א) [ב) [ג) [ד) [ה) [ו)